

ЭЛНИНГ АРДОҚЛИ ШОИРИ
ЛЮБИМЫЙ ПОЭТ НАРОДА
NATIONAL FAVORITE POET

Р.Х.Максудов

Аннотация

Мақолада Ўзбекистон халқ шоири Тўра Сулаймон ҳаёти ва ижоди, шеърий маҳоратиغا хос жиҳатлар ёритилган. Шоир услубидан ўзига хосликлар ҳақида маълумотлар берилган.

Аннотация

В статье освещается жизнь и творчество, своеобразие поэтического мастерства Народного поэта Узбекистана Туры Сулеймана. Представлены сведения об уникальном стиле поэта.

Annotation

In the article the life and creativity, the distinctive ness of the poet and mastership of Uzbek public poet Tura Sulayman is depicted. Also the information about unique style of the poet is given.

Таянч сўз ва иборалар: шеърият, маҳорат, услуб, миллийлик, она образи, ўзбек адабиёти, жанр, хотиралар, бадиият, атоқли шоир.

Ключевые слова и выражения: поэзия, мастерство, стиль, национальное своеобразие, образ матери, узбекская литература, жанр, воспоминания, художественность, выдающийся поэт.

Keywords and expressions: poeticmastership, style, national distinction, the image of mother, uzbek literature, genre, remembrance, artistry, famous poet.

Бадиий адабиёт инсон маънавий камолотида муҳим ўрин тутди. Шу боис ёзувчи ва шоирларни инсон қалбининг муҳандисларига қиёслайдилар. Қаердаки илм-маърифат, бадиий адабиёт эъзоз ва эътиборда экан, ўша юртда маънавий баркамоллик, тараққиёт, ривожланиш бўлади.

Ушбу масаланинг моҳиятини теран англаган ҳолда республикаимиз Президенти Ш.М.Мирзиёев томонидан аҳоли ўртасида мутолаа маданиятини юксалтириш, китобни, илмни қадрлаш, адабий алоқаларни йўлга қўйишда инновацияни жорий этиш бўйича бир қатор долзарб вазифалар белгиландики, бу, қисқа фурсатларда ўз самарасини бера бошлади.

Академиклар, олимлар, ҳассос ижодкорлар фаолиятига эътибор ва эътироф, таниқли шоир ва ёзувчилар таваллудини кенг нишонлаш, уларнинг ижодий фаолиятини ўрганиш юзасидан қатор тадбирларнинг ташкил қилиниши, махсус курсларнинг ўтилиши, китобсеварларни моддий ва маънавий рағбатлантириш каби ишлар таҳсинга сазовордир. Ана шундай муҳим вазифалар ва қадриятлар қаторида адабий ўлкашунослик бўйича фаолиятини кенгайтириш, вилоятларда яшаб, ўзбек адабиёти тараққиётига муносиб ҳисса қўшган шоирлар ижодини элга янада кенгроқ танитиш борасида амалга оширилаётган қатор

тадбирлар ушбу эзгу ишларнинг бир кўринишидир.

Улуғ инсонлар ҳақида сўз борганда, атоқли шоир Мақсуд Шайхзоданинг “Умрлар бор – тиригида ўликдир, умрлар бор – мангуликка тирикдир” сатрлари бот-бот ҳаёлимизга келади. Ўзбекистон халқ шоири Тўра Сулаймон ҳаёти ва ижоди мангуликка дахлдор ҳодисалардан биридир.

Тўра Сулаймон 1934 йилда Сирдарё вилояти Бахмал туманида таваллуд топган. 1964 йилда ТошДУнинг журналистика факультетини тугатган. Илк шеърий тўплами “Истар кўнгил” (1962) номи билан нашр этилган. Шоирнинг “Мен қайга борар бўлсам” (1965), “Жаҳонгашта” (1970), “Ҳамқишлоқларим” (1973), “Интизор” (1973), “Сирдарё қўшиқлари” (1974), “Илтижо” (1976), “Алҳазар” (1976), “Тўйбоши” (1977), “Сизни эслайман” (1980), “Қора кўзгинам” (1981), “Гулшан” (1988), “Сарвиноз” (1990), “Харсанг” (1994), “Жаҳоннома” (1996), “Гул бир ён, чаман бир ён” (1996), “Ёв қочди” (1998), “Сайҳон” (2003), “Мамлакатнинг таянч нуқтаси” (2004) каби ўнлаб китоблари халқ юрагидан чуқур жой олди. Тўра Сулаймон серкирра ижодкор. У турли жанрларда ижод қилди. “Қорасоч” (1965) достони ўз вақтида шеър ихлосмандлари ва адабиётшунослар томонидан илиқ кутиб олинди. Шоирнинг “Эргаш Жуманбулбул эл кезади” туркумидаги бахшиёна шеър ва

достонлари миллий қадриятлар, миллий руҳиятни ёрқин ифодаловчи асарлар сифатида алоҳида аҳамиятга эга.

Тўра Сулаймон ўзбек адабиётига ўз овози билан кириб келган нодир ижодкордир. Ўз шеърларидан бирида шоир “*Ота мерос созим турганда, ўзга созни чалгулик қилма*”, деб ёзади. Чиндан-да, шоир шеърлари халқ оғзаки ижодининг бой манбалари, анъаналари, бахшиларнинг соҳир оҳанглари таъсирида яратилган. Уларда кўҳна Сирдарёнинг жўшқинлиги, тоғлар табиатининг тиниқлиги мужассам.

Тўра Сулаймон ўз услуби билан ўзбек шеъриятига айрича миллий руҳият олиб кира олган серқирра ижодкор эди. Тўра Сулаймон табиат шайдоси, она юртининг фидойи бир ўғлони, оққўнгил ва самимий инсон сифатида элнинг меҳру муҳаббатини қозона олди. Шоир барча қадрдонларига қарата қуйидагича хитоб қилади:

*Туққан, туғишгандек дилкаш барингиз,
Бехазон, бехатар куз, баҳорингиз.*

Унинг шеърларида Ватанга, унинг гўзал табиатига буюк муҳаббат акс этади. Миллий қадриятлардан ғурур ва роҳат ҳисси, оддий ва самимий инсонларга, Ватанига гўзал бир эҳтиром, тарихини, ўзликни англаш, Ватан тақдирини ўз тақдири деб билиш, халқ дарду қайғусини қалбан англаш, унга қайғуриш шоир ижодининг хос жиҳатларидан биридир.

Тўра Сулаймон шеъриятида Ватан мавзуси баланд пардаларда тараннум этилган. Унинг “Фахрия” шеъридаги “Кўҳна ота юртим, қадим Туроним, Ўз бешик, ўз тилим, шавкатим, шаъним. Етти иқлим ичра тенги топилмас – Тупроқлари олтин Ўзбекистоним. Сен тошқин Жайхуним, теран Сайхуним, Сен – менинг ўтмишим, сен – ёруғ куним. Елкадош ўлкалар билан ҳамнафас, Шонли Туркистоним – Ўзбекистоним” сатрлари фикримиз далили бўла олади. Ёки “Илтижо” шеърида Ватаннинг улуғворлиги, азиз ва муқаддаслиги ҳар нафаси умрга арзигулик бетакрор баҳорида, ота-

боболар ҳокими ўзига жо этганида эканлигини равон ифода, самимий туйғулар сингган мисраларда ифодалайди.

Шоир шеърларида она образи алоҳида ўрин тутди. Фаришта мисол онанинг тавсифларида фарзанднинг муҳаббати илоҳий қадриятлар билан уйғун акс этади:

*Мен дедим Қиблам ҳам сиз, Маккам, ҳам
Мадинам Сиз,
Мен учун муборак ўн саккиз минг олам
Сиз.
Бу дунёда қиёси, тенги кам
муҳтарамсиз,
Бир сизга сиғингайман, Сиз ахир
паноҳимсиз.*

Тўра Сулаймоннинг инсоний фазилатлари ёш авлодга ибрат бўларлик. Шоирнинг оталик меҳри нафақат шеърларида, фарзандларига ёзган мактубларида ҳам ёрқин акс этиб туради. “Тўра Сулаймон ижодида маънавий-маърифий тарбия масалалари” илмий мақолалар тўпламида шоирнинг Ўзбекистон халқ шоири Зулфияга ва қизи Юлдуз Бегалиевага ёзган мактублари келтирилганки, уларда шоирнинг руҳий оламини янада теранроқ кашф этиш мумкин. Самимият ва биров ҳазилнамо жумлалар билан битилган мактубларда ижодкор шахс аслияти намоён бўлади.

Шоир ҳаёт йўлини ёшларга илм бериш билан ҳам беади. У кўп йиллар фаолият олиб борган Гулистон давлат университети олимлари, профессор-ўқитувчилари Тўра Сулаймонни жонкуяр ва фидойи устоз сифатида илиқ хотиралар билан ёдга оладилар. Устоз учун эса шогирдлар ва ҳамкасблар эътирофидан қимматлироқ нарсаси бўлмаса керак.

Тўра Сулаймон элнинг ардоқли шоири, оқил фарзанд, қадрли устоз, бахтиёр ота сифатида эъзоз-эътибор топди. Унинг ижоди ва инсоний фазилатлари билан боғлиқ хотиралар ҳали кўплаб дилларга ёруғлик улашмоғи аниқ.

Адабиётлар:

1. Мирзиёев Ш. Миллий тараққиёт йўлимишни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-том. – Т.: Ўзбекистон, 2018.
2. Мирзиёев Ш. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган олий баҳодир. 2-том. – Т.: Ўзбекистон, 2018.
3. Тўра Сулаймон. Қорақўзгинам. – Т.: Ёш гвардия, 1981.
4. Тўра Сулаймон. Гулшан. – Т.: Ғ.Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1988.